

Modül (öneri) No	283
Öğrenme Alanı (Temel konu)	“Âlem” Kavramı
Modül (Alt konu)	On Sekiz Bin Âlemin Mânâsı
Amaçlar	• "Âlem" kavramının, kâinatın Yaratıcı'sına (Sâni) olan delaleti, şehadeti ve işareti için bu ismi aldığını kavrar. • Kur'an'daki ifadelerin tek bir manaya münhasır olmadığını her tabakadan insanın kendi keşfine ve ilmine göre farklı hakikatler görebileceği bir "küllî hüküm" olduğunu anlar. • Semavattaki yıldızlardan yerdeki her bir canlı cinsine, hatta her bir insanın kendisine kadar her şeyin ayrı birer "âlem" olduğunu ve doğrudan doğruya Allah'ın rububiyetiyle idare edildiğini fark eder.
Süre	40
Seviye	Seviye-2
Yöntem ve Teknik-Etkinlik	• Zihin Haritası: Merkez bir kavramdan (Âlem) çıkan ana dallar ve alt başlıklarla düşüncelerin görsel bir diyagramda toplanmasıdır. • Kartopu: Önce bireysel düşünme, sonra 2 ve 4 kişilik gruplarla tartışarak fikirlerin kartopu gibi büyütülmesidir.
Materyal ve Teknoloji	
İşleniş/Öğrenme-öğretme süreci	• Giriş: Tahtanın merkezine büyük harflerle "ÂLEM" yazılır. Öğrencilere "Bu kelime size neyi çağırıyor?" sorusu yöneltilir. Metindeki "Âlem ismi, Sâni'ine (Yaratıcıya) delalet ettiği için verilmiştir" hakikati paylaşılır. • Zihin Haritası Uygulaması: Öğrenciler gruplara ayrılır. Metinde geçen "cüz'iyatlar" (parçalar) zihin haritasına yerleştirilir. Haritanın dalları; "Semavat (Yıldızlar)", "Arz (Bitkiler, Hayvanlar)", "İnsan (Küçük bir âlem)" ve "Denizler (Tatlı-Tuzlu su âlemleri)" şeklinde genişletilir. Her grup, bu âlemlerin nasıl birer "işaret levhası" gibi Yaratıcıyı tanıttığını dalların uçlarına not eder. • Gözlemlene ve Paylaşım: Öğrencilerden sınıfın penceresinden dışarı bakmaları veya kendi vücutlarını düşünmeleri istenir. Gördükleri tek bir çiçeğin veya bir karıncanın neden tek başına bir "âlem" sayılabileceği üzerine kısa birer cümle kurmaları istenir.

Ölçme ve Değerlendirme	Kartopu Tekniği ile Derinleşme: • Bireysel: "On sekiz bin âlem" ifadesi neden tam bir sayı değil de çokluğu ifade eden bir küllî kaidedir? • İkili Gruplar: Herkes yanındaki arkadaşıyla, metindeki "Her bir müfessir kendi keşfine göre bir manayı tercih eder" cümlesini tartışır. • Dörtlü Gruplar: Gruplar, "Her bir insan küçük bir âlemdir" sözünden ne anladıklarını birleştirirler. • Sonuç: Her grubun sözcüsü ulaştıkları ortak fikri sınıfla paylaşır. Öğretmen, "Âlemlerin çokluğu, Allah'ın her birini ayrı ayrı terbiye ve tedbir etmesinin (Rububiyet) bir göstergesidir" vurgusuyla dersi özetler.
İlişkili metinler	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹ Saniyen: Mektubunda diyorsun: رَبُّ الْعَالَمِينَ² tabir ve tefsirinde “on sekiz bin âlem” demişler.³ O adedin hikmetini soruyorsun. Kardeşim, ben şimdi o adedin hikmetini bilmiyorum fakat bu kadar derim ki: Kur’ân-ı Hakîm’in cümleleri birer manaya münhasır değil; belki nev-i beşerin umum tabakatına hitap olduğu için her tabakaya karşı birer manayı tazammun eden bir küllî hükmündedir. Beyan olunan manalar, o küllî kaidenin cüz’iyatları hükmündedirler. Her bir müfessir, her bir arif, o küllîden bir cüz’ü zikrediyor. Ya keşfine ya deliline veyahut meşrebine istinad edip bir manayı tercih ediyor. İşte bunda dahi bir taife, o adede muvafık bir mana keşfetmiş. Meselâ, Mesela, ehl-i velayetin ehemmiyetle virdlerinde zikir ve tekrar ettikleri مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ * بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ⁴ cümlesinde, daire-i vücub ile daire-i imkândaki bahr-i rububiyet ve bahr-i ubudiyetten tut, tâ dünya ve âhiret bahirlerine, tâ âlem-i gayb ve âlem-i şehadet bahirlerine, tâ şark ve garb, şimal ve cenubdaki bahr-i muhitlerine, tâ Bahr-i Rum ve Fars bahrine, tâ Akdeniz ve Karadeniz ve Boğazına – ki mercan denilen balık ondan çıkıyor– tâ Akdeniz ve Bahr-i

¹ Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla.

² Âlemlerin Rabbi... (Meselâ, A’raf Suresi: 54; Kasas Suresi: 30, Mü’min Suresi: 64, vd)

³ Taberî, Camiü’l-Beyan, 1:63.

⁴ İki denizi salıverdi ki o denizler birbirleriyle karşılaşırlar • Aralarında ise bir engel vardır; birbirine karışmazlar (Rahman Suresi: 19-20)

Ahmer'e ve Süveyş Kanalına, tâ tatlı ve tuzlu sular denizlerine, tâ toprak tabakası altındaki tatlı ve müteferrik su denizleriyle üstündeki tuzlu ve muttasıl denizlerine, tâ Nîl ve Dicle ve Fırat gibi büyük ırmaklar denilen küçük tatlı denizler ile onların karıştığı tuzlu büyük denizlerine

kadar, manasındaki cüz'iyatları var. Bunlar umumen murad ve maksud olabilir ve onun hakikî ve mecazî manalarıdır.

İşte onun gibi,⁵ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dahi pek çok hakaikî câmi'dir; ehl-i keşif ve hakikat, keşiflerine göre ayrı ayrı beyan ederler. Ben de böyle fehmederim ki:

Semavatta binler âlem var. Yıldızların bir kısmı, her biri birer âlem olabilir. Yerde de her bir cins mahlûkat birer âlemdir.

Hatta her bir insan dahi küçük bir âlemdir.⁶ رَبِّ الْعَالَمِينَ tabiri

ise “Doğrudan doğruya her âlem Cenab-ı Hakkın rububiyetiyle idare ve terbiye ve tedbir edilir” demektir.

(Mektubat, s. 383-384, Yeni Asya Neşriyat, Nisan-2023)

Evet, âlemin ihtiva ettiği uzuvların birer âkıl, birer mütekellim suretinde tasavvur edilmesi, belâğatin en makbul bir prensibidir. Zira, kâinatın “âlem” ile tesmiyesi, kâinatın Sâni'ine olan delâleti, şهادeti, işareti içindir. Binaenaleyh, kâinatın uzuvları da, Sâni'a olan delâletleri, şهادetleri için, birer âlem olmaları icab eder. Öyle ise, Sâni'in o uzuvları terbiyesinden ve o uzuvların da Sâni'i i'lâm etmelerinden anlaşılır ki, o uzuvlar birer hayy, birer âkıl, birer mütekellim suretinde tasavvur edilmiştir, binaenaleyh, bu cem'de kavaide muhalefet yoktur.

(İşârâtü'l-İ'caz, s.34, Yeni Asya Neşriyat, Aralık-2024)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ⁸

⁵ Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur (Fatiha Suresi: 2)

⁶ Âlemlerin Rabbi... (Meselâ, A'raf Suresi: 54; Kasas Suresi: 30, Mü'min Suresi: 64., vd.)

⁷ Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi: 32.)

⁸ Duaları şu sözlerle sona erer: “Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur” (Yunus Suresi: 10.)